

כ"ז בכסלו, תשע"ט, 5.12.2018

גיליון מס' 638

פרשת מקץ

פנים וחץ

מאת הרב ד"ר יוסף סלומניק, מעלה גלבוע

הברייתא המובאת במסכת שבת מתארת את המקום בו צריך למקם את נר החנוכה.

תנו רבנן: נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ. אם היה דר בעלייה - מניחה בחלון הסמוכה לרשות הרבים. ובשעת הסכנה - מניחה על שלחנו, ודיו.

פשט הברייתא מורה שרק כאשר יש סכנה מותר לאדם להניח את הנר על שולחנו, משום פיקוח נפש, אך בימים כתיקנם צריכים להניח את הנר ברשות הרבים (כלומר מחוץ לביתו) או בחלון הפונה לרשות הרבים.

בתקופת הראשונים חדלו ישראל שבארצות אשכנז להדליק מחוץ לבית והסתפקו בהדלקה בתוך הבית. יש מהם שעשו זאת כי תפשו את תקופתם כשעת סכנה, אך מראשונים אחרים נראה שאין המצב כך. הם היו מודעים לכך שאין כבר סכנה ובכל זאת הדליקו בתוך הבית. למשל רבי יצחק אור זרוע (גרמניה מאה 13) שואל: והאידנא דליכא סכנה לא ידענא מאי טעמא אין אנו מדליקין בחצירות? משאלתו נשמע שהוא היה מעוניין לחזור ולהדליק בחוץ ואינו מבין מדוע המנהג הרווח הוא להדליק בפנים על אף שאין סכנה. ואכן המנהג הרווח הוא להמשיך להדליק בתוך הבית.

נדמה לי שלא רק מהלך טכני של שינוי מקום יש כאן, אלא שינוי מהותי באופי המצווה ובמטרתה. כל עוד אנו מדליקים מחוץ לבית הרי שפנינו מופנות אל האדם ברחוב, ואנו רוצים לשתף אותו בנס שקרה לנו כאומה לפני אלפי שנים. איננו יודעים מי יראה את הנר, ואיננו יודעים אם הוא אכן יבין את הרמז ויזכר במה שהוא שמע על ההיסטוריה שלנו, אך אנו שולחים את לחמנו בתקווה שזה אכן יצליח.

כאשר אנו מדליקים בתוך הבית, אנו מפנים את כוחותינו כלפי בני המשפחה שלנו. אנו יודעים בדיוק מי יראה את הנר, ואנחנו יכולים לוודא שהידע אותו אנו מעוניינים להנחיל אכן יעבור. הדלקה מחוץ לבית מאפיינת את נקודת המבט של הבית כלפי העולם הרחב, בעוד שהדלקה בתוך הבית הופכת להיות טקס משפחתי, בו המסורת שלנו עוברת מדור לדור.

הברייתא בגמרא ראתה את העיקר בפרסום כלפי חוץ, אך מסתבר שראשוני אשכנז נהגו כך מתוך בחירה ומודעות. הם העדיפו את הפרסום הפנים-משפחתי, גם כאשר ניתן היה כבר לחזור ולפרסם את הנס כלפי חוץ.

קשה לדעת האם הבחירה שלהם נובעת מהרתיעה והחשש שהם חשו כלפי העולם "האחר" תחושת ייאוש מהניסיון להשפיע על עולם זה. יתכן שייאוש זה בעצם גרם לווייתור על שיקוף העולם הדתי-יהודי כלפי חוץ. אט אט התחושה של אותו דור עברה מטמורפוזה. אמנם הסכנה הפיזית בפרסום הנס כלפי חוץ כבר לא איימה עליהם, אך קם לו חשש אחר. החשש החדש הוא שבעצם השיתוף של הנס בכיוון העולם האחר עשויה להיות סכנה רוחנית.

בעיני צריך לשאול את השאלה שוב בעולמינו. אנו הרבה יותר פתוחים לעולם החיצון ופחות חוששים ממנו – האם עלינו להמשיך ולהתרכז רק בתיקון פנים-ביתי והעברת המסורת שלנו רק במסגרת המשפחה, או שמא עלינו להרחיב את הפריזמה ולשוב ולהדליק כלפי חוץ.

ושמא: "טוב אֲשֶׁר תִּאָחַז בְּזֶה וְגַם מִזֶּה אֵל תִּנַּח אֶת יָדְךָ כִּי יֵרָא אֶל-לְהִים יֵצֵא אֶת כָּלָם" (קהלת ז, יח)?

שבת שלום וחנוכה שמח!

הרב ד"ר יוסף סלוטניק אשתו אסתר והמשתתפים ילדיהם מתגוררים במעלה גלבוע. שם הוא מלמד בישיבה כבר שבע עשרה שנה. עיקר עיסוקו בהוראת תלמוד והלכה, ובמקביל הוא עוסק גם במחקר השוואתי בדתות של שלהי העת העתיקה.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום [subscribe](#) בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב [unsubscribe](#) בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il